

Streszczenie

Tematyka uczestnictwa w kulturze była obecna w socjologii już w latach 70., kiedy badania koncentrowały się na młodzieży wchodzącej w nowe formy aktywności kulturalnej. Niniejsza praca rozwija te tradycje, analizując wpływ nowych mediów na uczestnictwo młodych pracowników umysłowych w kulturze. Szczególną rolę odgrywają tu media cyfrowe i ich wewnętrzny mechanizm, jakim są algorytmy. Kształtują one praktyki komunikacyjne, działając według logiki konsumpcyjnej, co nie zawsze idzie w parze z jakością treści. Refleksja nad przemianami pokazuje zasadnicze przesunięcie od wspólnotowych form praktyk kulturowych ku zindywidualizowanym i algorytmicznie sterowanym doświadczeniom kultury cyfrowej. Współczesne uczestnictwo online coraz rzadziej prowadzi do trwałości więzi społecznych, tworząc zamiast wspólnot płynne sieci powiązań i przypadkowe kontakty oparte na logice platform cyfrowych. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera kategoria *Homo Digitalis*, opisująca człowieka, którego tożsamość, preferencje i aktywności są nierozzerwalnie splecione z technologią i kształtowane przez algorytmy. Egzystencja ta ma charakter fragmentaryczny i podporządkowany strumieniowi informacji, co rodzi pytania o ciągłość kulturową i możliwość zachowania pamięci czy tradycji w świecie cyfrowym. Struktura pracy obejmuje część teoretyczną oraz empiryczną, z naciskiem na analizę porównawczą i rekonstrukcję mechanizmów uczestnictwa w kulturze w ujęciu tradycyjnym i cyfrowym.

Celem pracy było zrekonstruowanie klasycznego studium Zbigniewa Bokszańskiego *Młodzi robotnicy a awans kulturalny* oraz zestawienie go ze współczesnymi realiami społecznymi. Autor badał, w jakim stopniu awans zawodowy młodych pracowników umysłowych wiąże się z awansem kulturowym, a także czy zależność ta jest trwała i pogłębiona, czy raczej powierzchowna. Analiza opierała się na analogii między młodymi robotnikami lat 70. a dzisiejszymi pracownikami korporacji i biur, funkcjonującymi w hierarchicznych strukturach i dążącymi do stabilizacji ekonomicznej. Współczesny kontekst badawczy uwzględniał jednak nowe czynniki: transformację ustrojową, globalizację, rewolucję cyfrową, algorytmy i zmieniony rynek pracy. Projekt łączył metody jakościowe i ilościowe (wywiady, obserwację, analizę danych i ankietę online), co pozwoliło uchwycić wielowymiarowość zjawisk i dynamikę zmian w praktykach kulturowych. Ostatecznie badanie miało na celu pokazanie, jak w nowych warunkach odtwarzają się lub przeobrażają mechanizmy integracji społecznej, ruchliwości i uczestnictwa w kulturze.

Z badań wynika, że współczesne relacje między awansem społecznym, zawodowym i kulturowym uległy zasadniczej zmianie. Uczestnictwo w kulturze, w świadomości badanych, przestało pełnić funkcję dystynkcyjną i nie wyznacza już hierarchii społecznej, jak miało to miejsce w latach 70. Awans zawodowy wzmacnia poczucie pozycji społecznej, lecz nie prowadzi do intensyfikacji uczestnictwa w kulturze, które dziś jest kształtowane w głównej mierze przez treści mediów społecznościowych. Kluczowym zasobem staje się kapitał cyfrowy, czyli umiejętność selekcji treści, sprawne poruszanie się w nadmiarze informacji i inne kompetencje cyfrowe. W porównaniu z badaniami Bokszańskiego, zmiana ta ma charakter

fundamentalny, ponieważ kultura przestała być wyróżnikiem statusu, a stała się powszechnym dobrem, podporządkowanym logice świata cyfrowego.

Kontekst czasowy realizacji niniejszej pracy jest szczególnie znaczący. Podczas prowadzenia badania wybuchła pandemia COVID-19, która w głęboki sposób dezorganizowała życie społeczno-kulturalne. W okresie prowadzenia badań również firma OpenAI udostępniła do powszechnego użytku duży model językowy, ChatGPT, co pozostawia ślad na sposobie budowania kapitału kulturalnego. Pokazuje to, jak szybko i intensywnie zachodzą zmiany technologiczne wpływające na życie społeczno-kulturowe, stanowiąc jednocześnie poważne wyzwanie badawcze.